

# МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ    ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра анатомії людини

## Силабус навчальної дисципліни «Клінічна анатомія. Морфологія аномалій розвитку тіла людини. Анатомія людини після трансгендерного переходу»

|                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Обсяг навчальної дисципліни                      | Загальна кількість годин на дисципліну: 120 годин, 4,0 кредити ЄКТС                                                                                                                                                                                  |
| Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни | За розкладом занять.<br>Кафедра анатомії людини.<br>Одеса, Валіховський провулок 3, заняття проводяться в 1 та 2 анатомічних залах, а також в учбових кімнатах кафедри.                                                                              |
| Викладач (-і)                                    | Кошельник Олена Леніанівна, к.мед.н., доцентка.<br>Анцут Ольга Андроніківна, ст. викладачка, завуч кафедри.<br>Антонова Наталя Анатоліївна, ст. викладачка.<br>Кузнєцова Олена Анатоліївна, ст. викладачка<br>Урсу Олександр Юрійович, ст. викладач. |
| Контактна інформація                             | Довідки за телефоном:<br>Завуч кафедри Анцут Ольга Андроніківна, тел.+380504561236<br>E-mail кафедри: <a href="mailto:anatomy@onmedu.edu.ua">anatomy@onmedu.edu.ua</a>                                                                               |

### КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

### АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

*Предмет вивчення дисципліни* - клінічна анатомія, що охоплює морфологічні аномалії розвитку тіла людини, а також особливості анатомічних змін після трансгендерного переходу. Дисципліна спрямована на аналіз варіантної анатомії, її вплив на діагностику та лікування, а також адаптацію медичних підходів до індивідуальних особливостей пацієнтів.

*Мета дисципліни:* передбачає набуття кожним здобувачем освіти глибоких знань з клінічної анатомії, вікових особливостей та аномалій розвитку жіночого організму, поняття про анатомію людини після трансгендерного переходу для подальшого вивчення медичних наук, набуття компетентностей та практичних навичок.

*Завдання дисципліни:* Опанувати знання, які надають можливість сформувати вміння для надання медичної допомоги за фахом.

*Очікувані результати.*

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі повинні;

*Знати:*

- загальний принцип пошарової будови тіла людини;
- клінічну анатомію ділянок тіла людини;
- клінічну анатомію внутрішніх органів людини;
- клінічну анатомію жіночого таза;
- вікові, індивідуальні особливості та аномалії розвитку жіночого тіла, жіночих статевих органів;
- анатомію людини після трансгендерного переходу.

*Вміти:*

# МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ    ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

## Кафедра анатомії людини

- демонструвати та описувати клінічну анатомію ділянок тіла людини, внутрішніх органів, клітковинних просторів, судинно-нервових пучків;
- використовувати знання з клінічної анатомії для обґрунтування анатомічній особливості тіла при вагітності та патологічних станах в жіночому організмі;
- анатомічно обґрунтовувати маніпуляції, що проводяться в акушерсько – гінекологічній практиці.

## ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### *Форми і методи навчання:*

Дисципліна викладається у формі лекцій; практичних занять та організації самостійної роботи здобувача.

### *Методи навчання:*

#### *Лекція.*

*Практичні заняття:* словесні методи (бесіда, пояснення, обговорення), наочні (демонстрація та докладне вивчення анатомічних препаратів, ілюстрація у вигляді мультимедійних презентацій), виконання тестових завдань;

*Самостійна робота:* робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами і з анатомічними препаратами в анатомічних залах, підготовка до практичних занять.

### *Зміст навчальної дисципліни:*

**Тема 1.** Введення в дисципліну «Клінічна анатомія». Поняття анатомічної норми, індивідуальних особливостей і аномалії розвитку. Періоди пренатального і постнатального розвитку людини.

**Тема 2.** Клінічна анатомія голови та шиї. Вікові особливості. Череп новонародженого. Аномалії розвитку щелепно-лицевої ділянки.

**Тема 3.** Клінічна анатомія області грудей: грудна стінка, грудна порожнина, середостіння. Клінічна анатомія легень, плеври. Вікові особливості та аномалії розвитку дихальної системи.

**Тема 4.** Молочна залоза: анатомічна будова, топографія, кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік, вікові і індивідуальні особливості, аномалії розвитку.

**Тема 5.** Клінічна анатомія серця і перикарда. Кола кровообігу. Система кровообігу у плода, зміни кровообігу під час народження. Вроджені вади серця та судин.

**Тема 6.** Клінічна анатомія передне-бокової стінки живота. Слабкі місця. Поняття про грижі передне-бокової стінки живота. Механізм утворення пахвинних і стегнових гриж. Пупкові грижі: вроджені та набуті. Вроджена грижа пупкового канатика.

**Тема 7.** Порожнина живота: поділ. Очеревина, похідні очеревини. Поверхи черевної порожнини. Сумки. Канали. Синуси. Закутки. Їх клінічне значення. Заочеревинний простір.

**Тема 8.** Органи черевної порожнини. Шлунок, печінка, жовчний міхур, підшлункова залоза, тонка та товста кишка: будова, топографія, кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік, іннервація, вікові особливості. Аномалії розвитку. Клінічна анатомія сліпої кишки та апендиксу. Топографія на різних термінах вагітності.

**Тема 9.** Жіноча сечова система: клінічна анатомія нирок, сечоводів, сечового міхура. Вікові особливості та аномалії розвитку

**Тема 10.** Клінічна анатомія таза. Великий та малий таз. Розмири таза. Вікові і індивідуальні особливості. М'язи. Фасція таза. Отвори. Судини. Нерви. Поверхи таза. Дугласів простір, його клінічне значення.

**Тема 11.** Клітковинні простори таза. Шляхи розповсюдження запальних процесів на стегно, в сідничну ділянку та заочеревинний простір.

**Тема 12.** Клінічна анатомія внутрішніх жіночих статевих органів: матки, маткових труб, яєчників, піхви. Оваріально-менструальний цикл. Позаматкова вагітність: види.

**Тема 13.** Вікові, індивідуальні особливості та аномалії розвитку внутрішніх жіночих статевих органів.

# МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ    ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

## Кафедра анатомії людини

**Тема 14.** Клінічна анатомія зовнішніх жіночих статевих органів. Жіноча промежина. Вікові особливості та аномалії розвитку.

**Тема 15.** Анатомія людини після трансгендерного переходу.

### Перелік рекомендованої літератури:

#### *Основна:*

1. Оперативна хірургія та топографічна анатомія: підручник / Ахтемійчук Ю.Т., Вовк Ю.М., Дорошенко С.В. [та ін.]; за ред. Ковальського М.П – 5-видання. Київ: Медицина, 2020. - 504 с.
2. Черкасов В.Г., Бобрик І.І., Гумінський Ю.Й., Ковальчук О.І. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) Вінниця: Нова Книга, 2018. 392 с. (навчальний посібник).
3. Sobotta. Атлас анатомії людини. У 2 томах. Переробка та редакція українського видання: В.Г. Черкасов., пер. О.І. Ковальчука. Київ: Український медичний вісник, 2019.

#### *Додаткова:*

1. Федонюк Я.І. Анатомія та фізіологія з патологією. 3-є видання, доповнене та виправлене. Укрмедкнига, 2020. 676 с.
2. Атлас анатомії людини: 7-е видання / Френк Г. Неттер (дві мови) [наук. ред. пер. з англ. Л.Р. Матеуш-Вацеба, інш.]. Всеукраїнське. спец. видавництво «Медицина» 2020. 736 с.
3. Фредерік Мартіні Анатомічний атлас людини: Пер. з 8-го англ. вид [наук.ред.пер. В.Г. Черкасов], ВСВ «Медицина», 2017. 128 с. (атлас)
4. Анатомія людини: Галина Коляденко, підручник. Либідь, Київ 2018. 380 с.
5. Малий атлас з анатомії: навчальний посібник (ВНЗ I—III р. а.) /Ришард Александровіч. — «Медицина», Переклад з 5-го польського видання. 2017, — 2-е вид., випр., 139 с.
6. Анатомія людини: підручник /Кравчук С.Ю., Черкасов В.Г. -3-є вид., доопрацьоване. Вінниця: Нова книга, 2023. 640 с.

#### **Інформаційні ресурси:**

1. <http://anatom.ua>. – провідний ресурс з Анатомії людини
2. <https://www.primalpictures.com>. – ресурс 3D анатомії для педагогів, студентів, практиків і професіоналів
3. <https://www.visiblebody.com> – ресурс міжнародної освітньої спільноти «Visible Body»
4. <https://3d4medical.com> - найдосконаліша у світі платформа 3D – анатомії

## ОЦІНЮВАННЯ

*Форми і методи поточного контролю:* усний (опитування), тестування, оцінювання виконання практичних вправ, оцінювання комунікативних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті та самостійної роботи студентів.

### Критерії поточного оцінювання на практичному занятті:

| Оцінка       | Критерії оцінювання                                                                                                                                                                                    |
|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Відмінно «5» | Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, приймає активну участь в обговоренні та вирішенні тестів, ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички під час огляду та опису |

# МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ    ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

## Кафедра анатомії людини

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                         | анатомічного препарату. Висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Добре «4»</b>        | Здобувач вищої освіти добре володіє матеріалом, приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, тестів, демонструє практичні навички під час огляду та опису анатомічного препарату з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення. |
| <b>Задовільно «3»</b>   | Здобувач вищої освіти недостатньо володіє матеріалом, невпевнено приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду та опису анатомічного препарату з суттєвими помилками.                                                         |
| <b>Незадовільно «2»</b> | Здобувач вищої освіти не володіє матеріалом, не приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не відповідає на тести, не демонструє практичні навички під час огляду та опису анатомічного препарату.                                                                     |

*Форми і методи підсумкового контролю: залік.*

Залік, виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

## САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріал для самостійної роботи здобувачів освіти, який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

## ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

*Політика щодо дедлайнів та перескладання:*

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.
- Перескладання незадовільної оцінки проводиться в дні консультацій і відпрацювань; при дистанційному навчанні – в терміни, визначені й узгоджені з викладачем.

*Політика щодо академічної доброчесності:*

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;

# МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ    ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

## Кафедра анатомії людини

- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.  
За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:
- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

### *Політика щодо відвідування та запізнень:*

Відвідування всіх видів аудиторних занять (лекцій, практичних занять) є обов'язковим.

Форма одягу: медичний халат, який повністю закриває верхній одяг, або лікарська піжама, шапочка, маска, змінне взуття.

Обладнання: зошит, ручка, методичні вказівки, альбом.

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.

Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

### *Використання мобільних пристроїв:*

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

### *Поведінка в аудиторії:*

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.